

L. SIMON LÁSZLÓ 2012 júniusától 2013 februárjáig az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős államtitkára. 2010 és 2012 között, illetve 2013 februárjától az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságának az elnöke, 2011–2012 között a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) elnöke, 2012-től alelnöke.

A MŰVELŐDÉSPOLITIKA LEHETŐSÉGEI 2013-BAN¹

Nem könnyű napjainkban a kulturális területet igazgatni, kultúrpolitikát művelni. A széles nyilvánosság számára is egyértelmű, hogy hazánk nagyon nehéz helyzetben van, s a jelenlegi gazdasági körülmények közepette kell eredményeket elérni a kulturális igazgatásban is. Az a gazdasági teljesítőképeség, amely megalapozná a magyar költségvetés erőteljes számaina a bevételi oldalon, a magyar nemzeti ipar, mezőgazdaság, feldolgozóipar és kereskedelem két évtizedes kálváriájának eredményeképpen – fogalmazzunk finoman: nem mondtam szétverést, eladást, szétlopást, csak két évtizedes kálváriát – sajnos nem tesz lehetővé számunkra nagyobb mozgásteret.

A kultúráért felelős államtitkárság 2013-ban több mint harmincmilliárd forintból gazdálkodik, a Nemzeti Kulturális Alapnál pedig várhatóan több mint tízmilliárd forint gyűlik össze az ötöslottó játékadójából, amiből év végéig 7–7,5 milliárdot támogatásként ki is osztunk. Ha ehhez hozzászámoljuk a Külügyminisztérium, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium és a Belügyminisztérium kulturális célú forrásait, összesen 100–105 milliárd forint jön ki. Ennyi pénzt fordít az állam a kulturális rendszer, az alkotók, művészek, gondolkodók, művelődésszervezők, közművelődési és közgyűteményi szakemberek által működtetett intézmények finanszírozására. Ehhez képest idén több mint ezermilliárd (!) forintot fordítunk az államadósság kamattörlesztésére. Vessük

össze ezt a két számot: 1000 milliárd forint adósságtörlesztésre, 100 milliárd forint kulturális kiadásokra. Még ha ez utóbbihoz hozzászámítjuk az önkormányzatok kulturális kiadásait is, amelyeket saját bevételeikből finanszíroznak, akkor is óriási a különbség.

Abban a küzdelemben, amelyet folytatunk – s amelyben én egyfajta érdekvédelmi munkát is végezve igyekszem az ágazatot a kormányzaton belül jobban pozícionálni, mint ahogy azt az elmúlt húsz évben tették az elődeim – jelentős csatákat nyerünk, és jelentős csatákat veszítünk. Ilyen a politika természet: nem mindig sikerül a kultúrpolitikai érdekeket érvényesíteni, és a saját elképzelésünket keresztülvinni.

Mindennek ellenére megítélésem szerint a közösségi művelődési feladatellátásban látványos változásra lesz lehetőségünk, pénzügyi szempontból is. Ez azért különösen fontos, mert a magyar politikának ezen a területen van a legnagyobb adóssága. Az elmúlt két évtizedben a politika fokozatosan magára hagyta azokat az intézményeket, közösségi művelődési tereket, amelyek a belépést jelentik a kultúra világába, és azokat a szakembereket, akik nap mint nap a legszélesebb társadalmi rétegek számára nyújtanak alapvető kulturális szolgáltatásokat. Ezért kiemelt célnak tekintem ezen változtatni, nemcsak szimbolikusan, hanem kézzelfogható módon is.

E munka első lépése a meglévő értékek megmentése, hogy ne pusztuljon

tovább, ami ebből az intézményrendszerből még megmaradt. Mit is tettünk ennek érdekében? Elsőként megváltoztattuk a területet szabályozó legfontosabb jogszabályt, az 1997. évi CXL. törvényt, miután több körben egyeztetünk az érintett szakmai szervezetekkel: az önkormányzatokkal, a közgyűteményi és közművelődési terület szakmai szervezeteivel, valamint a szakszervezetekkel.² Bár nem mindenben értettünk egyet, kompromisszumos megoldás született. Bizonyos dolgokat az utolsó pillanatban kellett megváltoztatnunk a törvényben, hiszen egy zárószavazás előtti módosító indítvánnyal emelte fel az országgyűlés 15 ezer főre azt a településnagyságot, ameddig integrált intézményben lehet ellátni közgyűteményi és közművelődési feladatokat. Az előzményekről annyit, hogy a szakszervezet az 5 ezer fős határt képviselte, a minisztérium a 10 ezer fős határt, de volt olyan politikus is, akik ezt 50 ezer főre emelte volna, fenntartói oldalról érthető okokból.

Szeretném jelezni tehát, hogy komoly egyeztetések eredménye az új törvény, ami sok változással jár együtt. Ugyanakkor olyan változások is lesznek, amelyek nem a törvény, hanem a finanszírozási szerkezet megváltozásából következnek. A költségvetési törvényhez ugyanis készítettünk egy módosító indítványt – melyet a kormányzati gyakorlatnak megfelelően a Nemzeti gazdasági Minisztérium nyújtott be – annak a 17,6 milliárd forintnak az elosztásához,

1 A *Változások a közművelődésben* című konferencia nyitóelőadásának szerkesztett változata. Elhangzott a Magyar Művelődési Intézetben 2012. november 21-én.

2 2012. évi CLII. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról.

A kultúra támogatásának alakulása a 2010–2013. években

adatok millió Ft-ban

	2010	2011	2012	2013
Emberi Erőforrások Minisztériuma	39 894,8	33 837,4	32 793,4	37 926,1
Kulturális intézmények	19 638,9	18 049,8	16 751,7	23 589,1
Fejezeti kezelésű előirányzatok	20 255,9	15 787,6	16 041,7	14 337,0
Belügyminisztérium ****	12 845,4	12 945,4	13 255,4	30 622,0
Duna Művész Együttesek támogatása	250,0	250,0	250,0	250,0
A települési Önkormányzatok által fenntartott, illetve támogatott előadó-művészeti szervezetek támogatása	11 885,4	11 885,4	11 885,4	11 378,3
A helyi Önkormányzatok által felhasználható „Art” mozhálózat digitális fejlesztésének támogatása	0,0	100,0	100,0	100,0
A helyi Önkormányzatok által felhasználható könyvtári és közművelődési érdekeltség-növelő támogatás, muzeális intézmények szakmai támogatása	710,0	710,0	520,0	780,0
A pécsi Zsolnay Kulturális Negyed és a Kodály Központ működésének támogatása	0,0	0,0	500,0	500,0
Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium	0,0	3 709,3	4 105,7	4 439,8
Balassi Intézet	0,0	3 709,3	3 725,7	3 669,8
Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány támogatása	0,0	0,0	210,0	210,0
Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány	0,0	0,0	170,0	220,0
Miniszterelnökség	0,0	0,0	0,0	340,0
Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet	0,0	0,0	0,0	340,0
EU-s projektek	29 970,5	14 015,9	14 015,9	8 547,9
TÁMOP 3*	7 905,5	5 987,8	5 987,8	5 987,8
TIOP 1*	1 215,1	2 560,1	2 560,1	2 560,1
ROP (turisztika és városrehabilitáció)**	19 992,2	4 629,3	4 629,3	0,0
KEOP**	707,6	688,6	688,6	0,0
ÚMVP***	150,1	150,1	150,1	0,0
Egyéb	14 734,5	14 778,4	22 630,3	24 038,7
Magyar Művészeti Akadémia	0,0	0,0	1 500,0	2 455,0
Nemzeti Kulturális Alap	10 115,0	8 807,8	10 166,0	11 700,0
Művészeti Egyetemek/főiskolák kulturális célú támogatása	4 619,5	5 970,6	5 464,3	4 783,7
A Magyar Nemzeti Filmapar Zrt. támogatása	0,0	0,0	5 500,0	5 100,0
Összesen	97 445,2	79 286,4	86 800,7	105 914,5

* Az EU-s támogatási rendszer sajátosságából adódóan az adatokat kizárólag akciótervi időszakokban az EMMI ágazati szakmai felelősségébe tartozó konstrukciók rendelkezésre álló adatainak arányosítása alapján tudjuk megadni (2012. november 11-én lezárt adatok alapján).

** Az EU-s támogatási rendszer sajátosságából adódóan az adatokat kizárólag akciótervi időszakokban kulturális célú projektekre lekötött támogatások adatainak arányosítása alapján tudjuk megadni (2012. november 11-én lezárt adatok alapján).

*** A 2009–2012 időszakra vonatkozóan az EMVA III-IV. tengelyekben vidéki kulturális célú fejlesztéseire nyújtott támogatások évekre arányosított összege

**** A települési Önkormányzatok könyvtári, közművelődési és múzeumi feladatainak ellátása 2013. évben hozzáadva (17.613,7 mFt)

amit 2013-ban a Belügyminisztériumtól kapnak az önkormányzatok közművelődési és közgyűjteményi feladataik ellátására. Bár az összeg nem tűnik hatalmasnak – könnyebb lenne nagyságrendekkel több pénzből gazdálkodni –, a változás lényege a szerkezet. Jó ideje állítom: az egész kulturális terület érdeke, hogy átlátható, logikus, világos viszonyokat tükröző, a fenntartó számára is kötelezettségeket előíró költségvetési szerkezete legyen.

Miért volt erre szükség? A rendszerváltozástól a kétezres évek elejéig a települések kulturális normatívát kaptak a központi költségvetésből kötelező feladataik ellátására, lakosságszámuk arányában. Ezzel a finanszírozási formával több probléma volt. Figyelmen kívül hagyta egy-egy település speciális feladatait, és azt is, hogy milyen módon és milyen színvonalon látják el azokat. Nem számolt az adott település gazdasági helyzetével sem – hiszen van, ahol az iparüzési adó a település költségvetésének 80%-át fedezi, és van, ahol mindössze 2%-át –, vagyis azzal, hogy a település milyen mértékben tudja kiegészíteni saját bevételéből a központi forrásokat.

Ugyanakkor a rendszerváltástól 2009-ig az állam nem szólt bele abba, hogy az önkormányzatok mennyit fordítanak a normatívából különféle kulturális feladataik ellátására. Van olyan település, ahol csak művelődési ház és könyvtár van, és van, ahol az önkormányzat által fenntartott levéltár, múzeum, zenekar, színház is. Ezek közül külön támogatást intézményi jogon csak a színház kapott, a többit a kulturális normatívából finanszírozta az önkormányzat. Csakhogy az elmúlt húsz évben a normatíva nemcsak reálértékben, hanem nominálisan is folyamatosan csökkent. Emiatt az önkormányzatok – főleg 2005 és 2009 között – menekülni kezdtek a feladatellátás elől, s ahol nem volt erre vonatkozó törvényi elvárás, ott megszüntették a megyei művelődési központokat, kiüresítették a megyei szintű feladatokat. 2009-ben az akkori szocialista kormányzat összevonta a normatívákat, emiatt számos intézmény végveszélybe került. Az állam már azt sem határozta meg az önkormányzatok számára, hogy a központi költségvetésből kapott forrásokból mennyit kell kulturális feladatokra felhasználniuk. Egy-egy különálló normatívához mérten az összevont

normatíva összege nagyobbak tűnt, ám az egyes feladatokra ténylegesen – egy főre vetítve – jóval kevesebb jutott, mint a különálló normatíva esetében. Ez előrevetítette az intézményrendszer összeomlását, amin az a fejlesztési cél sem változtatott, hogy újabb közösségi tereket hozzunk létre európai uniós forrásokból. Ezzel ugyanis – informatikai szóhasználatlálva – a *hardver* részt megoldottuk ugyan, de a *szoftvert* nem.

Mire lehetett számítani ebben a helyzetben? Elsősorban arra, hogy a szakma nem adja föl. Ezúton is köszönöm az Önök kitartását! El kell mondanom: bár én folyamatos megújulásra ösztönözöm a szakmát, hogy változzon együtt a körülöttünk változó világgal, mégis azt gondolom, hogy ma Magyarországon azért működik még mindig ilyen magas színvonalon a közösségi művelődés számos értékes intézménye, mert Önök – akiknek ez a hivatásuk és a küldetésük – működtetik ezt az intézményrendszert. Magára valamit is adó politikus pedig nem hagyhatja tovább pusztulni ezt az értéket, ezért a törvény elfogadását követően egy olyan költségvetési szerkezet kialakítására törekedtünk, amely lehetőséget ad a differenciálásra és a prioritások kijelölésére.

A következő években két feladatunk lesz ezzel kapcsolatban. Az egyik, hogy ahol normatív finanszírozást hozunk vissza, ott a feladatalapú finanszírozás irányába kell elindulni. A másik feladat pedig az, hogy a 17,6 milliárd forintot emeljük, amennyiben a magyar gazdaság helyzete ezt lehetővé teszi. A felosztás elvei, logikája, a felosztási arányok kiolvashatók a költségvetési módosító indítványból, amelyet reményeim szerint el is fog fogadni az országgyűlés.³

Két fontos dologról ugyanakkor nem szabad megfeledkeznünk. Két, egymás mellett létező igazságról van szó, amelyek látszólag kioltják egymást, de ettől még mindkettő érvényes. Az egyik a kulturális szférát jól ismerők, az intézményrendszert működtetők elemi tapasztalata, amely szerint az elmúlt húsz évben mindig kevesebbet költöttünk a kultúrára annál, mint amennyit szerettünk volna, hiszen mindig vannak újabb feladatok, célok, amelyekre érdemes lenne pénzt áldozni. A másik pedig az, hogy az elmúlt húsz évben mindig többet költöttünk kultúrára annál, mint amennyi valójában a rendelkezésünkre állt, amennyit a magyar gazdaság teljesítőképessége lehetővé tett volna.

Az e két igazság között feszülő ellentétet intellektuálisan nem lehet feloldani. És mi, akik érzelmileg viszonyulunk a kultúrához, hajlamosak vagyunk elutasítani ezt a második igazságot. Csakhogy nekem politikusként és ágazati vezetőként racionálisan kell kezelnem ezt a tényt. Bár a magyar állam eladósodásához szerény mértékben járult hozzá a kultúrára fordított pénz, attól még tény, hogy az elmúlt húsz évben erre is többet költöttünk annál, mint amennyi teltet, akárcsak az egészségügyre vagy az oktatásra. Ezért fordítunk most ezermilliárd forintnál is többet kamattörlesztésre – hogy magának a kölcsönnek a törlesztéséről ne is beszéljünk.

Ráadásul ez egy olyan spirál, amelyből nagyon nehéz kitörni. Intézményeink működtetése egyre több pénzt igényel, és bár igyekszem minél több forrást kilobbizni az ágazat számára, a pénzt keményen kell fogni. Az intézményvezetők is tudják, hogy bizonyos esetekben, ha plusz forrásért fordulnak hozzám, s erre nincs keretünk, határozott nemet szoktam mondani. Nekem is fáj; én is sajnálom. De ha nem nézünk szembe valósan a helyzetünkkel, tönkremegy az ország.

Mindezek után az, hogy 2013-ban a költségvetésben önállóan szerepel a települési önkormányzatok kulturális feladatainak támogatása – azon belül az egyes részek, a könyvtári, közművelődési és múzeumi feladatok támogatása – 17 milliárd 613 millió 700 ezer forinttal, nagy eredmény, mert ilyen még nem volt a magyar költségvetésben. Ha többletbevétele lesz a magyar államnak, akkor ezt az összeget feljebb is tudjuk tornázni. De nem is az összeg a lényeg, hanem a felosztás mögött húzódó logika, amelyből kiderül, milyen feladatokat kezelünk prioritásként.

A *megyeszékhelyek és Szentendre város önkormányzata megyei hatókörű múzeumainak fenntartására*. Ez azt jelenti, hogy 19 megyei múzeumi központot átadunk a megyeszékhelyeknek két megye kivételével: az egyik Pest megye, ahol Szentendrén van a megyei múzeumi központ, a másik Komárom-Esztergom megye, ahol hagyományosan Tatán volt a központ, ezért az egyeztetés során úgy döntöttünk, hogy Tatabánya helyett oda összpontosítjuk a megyei szakellátási feladatokat. A támogatás elosztásánál számos mutatót vettünk alapul (például az intézmények,

3 Az előadás megtartása után, a költségvetési törvény szavazásakor az országgyűlés elfogadta az említett módosító indítványt.

a gyűjtőterületek és a gyűjtemények nagyságát). Erre a célra összesen 2,4 milliárd forint áll rendelkezésre.

A megyei székhelyvárosok és Szentendre város önkormányzatának támogatása a megyei hatókörű városi könyvtárak fenntartására, 2,8 milliárd forinttal. Azokban a városokban, ahol volt megyei fenntartású megyei könyvtár, ott most városi fenntartásúvá válnak az intézmények, s egyesülnek a korábban párhuzamosan működő városi könyvtárakkal. Ahol városi és megyei közös fenntartású könyvtár volt, azok tisztán városi fenntartásúvá alakulnak át, de nevük és feladatkörük továbbra is megyei marad. Azokon a megyeszékhelyeken, amelyek nem volt megyei, csak városi könyvtár, ott most megyei könyvtárként fogják továbbra is ellátni a városi és megyei feladatokat.

A kistérségi könyvtári és közművelődési támogatás a megyei könyvtárral kötött megállapodás a közművelődési törvény alapján című feladat finanszírozására 1,7 milliárd forint jut, ami kistérségi szintenként 800 ezer forintos normatív támogatást jelent. Ha a település igényli, a feladatot a megyei könyvtáron keresztül kell ellátni. Ezzel részben kiváltjuk a kistérségek megszűnésével keletkező vákuumot, s kiváltjuk a kistérségi mozgókönyvtári feladatellátásra szánt normatívát. A megyei könyvtárak feladatait tehát megnöveltük. Azáltal, hogy ezt a tételt beépítettük a költségvetésbe, egyértelművé tesszük, hogy a kistérségi települések feladatellátását is fontosnak tartjuk, és hogy nem lehet Magyarországon egyetlen olyan település sem, ahol nincs könyvtári feladatellátás.

Normatív alapon fogjuk támogatni a települési önkormányzatok könyvtári ellátását és közművelődési feladatait. Ez alól kivételt képeznek azok a nagyvárosok, amelyek önállóan nevesítve kapnak támogatást a múzeumokra és a könyvtárakra – ezek csak a közművelődési feladataikra fognak pénzt kapni. A többi település normatív alapon kap támogatást, összesen 7,5 milliárd forintot, ami lebontva 1140 Ft/fő. Ezzel vissza tudjuk hozni a 2009. évi szintet. Tehát a kis falutól a nagyvárosig minden település – leszámítva azokat, amelyek megkapják a múzeumra és a könyvtárra a támogatást – normatív alapon kap pénzt közművelődési és könyvtári feladatok ellátására.

A felosztást hosszú távon tovább kell bontanunk, és be kell építenünk érdekeltség-növelő rendszereket. 2013-ban ki kell dolgoznunk azokat az elveket, amelyek alapján a 2014-es költségvetéstől még tovább lehet differenciálni, s az önkormányzatok számára egyértelművé lehet tenni, mit várunk el tőlük az állami támogatásért cserébe. A legfontosabb változás azonban az, hogy az önkormányzatok újra kapnak közművelődési feladatellátásra normatívát, és sokkal differenciáltabban, mint korábban.

A megyeszékhelyek és Szentendre önkormányzat közművelődését is szintén lakosságszám alapján fogjuk támogatni. Ez azt jelenti, hogy azok a városok, amelyek megkapják a múzeumokra és a könyvtárakra a pénzt, ilyen célú normatívában már nem részesülhetnek, de a közművelődésre kapnak pénzt, összesen 710 millió Ft értékben (400 Ft/fő).

Bevezetjük a települési önkormányzatok múzeumi érdekeltség-növelő támogatását. Ebben fontos feladatok várnak a közművelődésre. Azok a települési önkormányzatok, amelyek múzeumot tartanak fenn – tájházakat, faluházakat, irodalmi emlékhelyeket, kisebb helytörténeti múzeumokat –, ebből az 1 milliárd forintból részesülnek. Ehhez már előkészítettük a felosztási rendeletet, de csak akkor terjesztjük a kormány elé, ha az már elfogadta az állami kézben maradó múzeumokról szóló határozatot.⁴

A fővárosi önkormányzat múzeumi, könyvtári és közművelődési támogatása lakosságszám alapján fog történni. A fővárosban is lesz normatíva, 400 Ft/fő, összesen 677,8 millió Ft. Amit ebből megkap a főváros, abból tudja többek között a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a Budapesti Történeti Múzeum fenntartói működési támogatását kiegészíteni.

A kerületek közművelődési támogatást fognak kapni a lakosságszámuk alapján. Ez is 400 Ft/fő, a kerületeknek együttesen összesen 677,7 millió Ft, amelyet a kerületi önkormányzatok kizárólag kerületi közművelődési feladatokra költhetnek.

Ezt az új felosztási rendszert nagy eredménynek tekintem. Ezen felül a törvény és a vonatkozó kormányhatározat azt a feladatot is ránk rója, hogy a különböző jogi formában működő egykori megyei művelődési központokat valamilyen formában tovább gyűjtsük.

Azt szeretnénk tehát, hogy a településeken lévő közösségi művelődési terek ne legyenek magukra hagyva, hanem újra legyen élő, módszertani megyei feladatellátás. Az állam nem megyei művelődési házakat akar működtetni a nagyvárosokban, hanem megyei módszertani központokat, megyénként négy szakemberrel, akik módszertani segítséget tudnak nyújtani a települési önkormányzatok közművelődési intézményi szakemberei számára.

Mivel közösségi művelődésben gondolkodunk, úgy véljük, hogy e megyei módszertani központoknak kellő figyelmet kell fordítaniuk a civil aktivitásra, a civil szervezetek közművelődési feladataira, beleértve az egyházi művelődési feladatokat is. Hiszen különbözőek a települések, és változóak a tapasztalatok. Tudok olyan településről, ahol az egyetlen jól működő közösségi tér a helyi református gyülekezet által működtetett – de nem csak a reformátusok számára nyitott – művelődési ház. Olyan települést is ismerek, ahol az önkormányzat az egyházzal kötött közművelődési keretmegállapodást, és így látja el jogszabályban rögzített feladatait. Azt gondolom, mindenkinek meg kell fognunk a kezét, akiben van igény az együttműködésre, az együttgondolkodásra. Ha megszavazzuk a költségvetési törvényt, és a parlament támogatja a belső elosztási elképzelésünket, akkor új forrásként 1,1 milliárd Ft fog rendelkezésre állni erre a 19x4 emberrel ellátandó feladatra. A pénzt a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus kapja meg, és a 19 vidéki központon keresztül használja fel. Ahhoz viszont, hogy ez megtörténjen, ezt az intézményt is át kell alakítanunk. Ennek irányairól a nyáron már beszéltem. Most, a finisbe érkeve némi büszkeséggel jelentem be Önöknek, hogy az MMIKL átalakulásával november 30-án létrejött a Nemzeti Közművelődési és Közgyűjtmenyi Intézet.

Sokakat talán meglep ez az elnevezés. Mi közülük van a közgyűjtmenyeknek a közművelődéshez? Sokan nem értették, miért kell többletfeladatot behoznunk ebbe az intézménybe. Először is leválasztjuk róla azokat a feladatokat, amelyek nem ide tartoznak: november 30-ával a Képzőművészeti Lektorátus átkerül a Magyar Alkotó-

4 A következő jogszabályok születtek meg: 1543/2012. (XII. 4.) Korm. határozat a megyei múzeumi szervezetek állami fenntartásban maradó tagintézményeiről; 13/2013. (II. 14.) EMMI-rendelet a települési önkormányzatok könyvtári, közművelődési és múzeumi feladataihoz nyújtott támogatások részletes szabályairól.

művészeti Nonprofit Kft.-hez, hiszen a lektorátusnak sosem volt itt igazán jó helye. Ugyanakkor a megváltozott környezet miatt hozunk többletfeladatot is. Hiszen nemcsak az Önök szakmájának jeles képviselői keresik a kitorési lehetőségeket, a szakmai megújulás feltételrendszerét, hanem a közgyűjteményi terület szakemberei is. Változnak a felhasználói szokások, a könyvtárakból lassanként eltűnnek a helyben olvasó emberek: az Országos Széchényi Könyvtár olvasótermében ma sokkal kevesebben ülnek, mint húsz évvel ezelőtt, és húsz év múlva még kevesebben fognak ülni. Ezért ha egyszer új könyvtárat fogunk építeni, és végre kiköltöztetjük az OSZK-t a Budavári Palotából, akkor nem lesz szükség ekkora olvasóteremre. Ma ezeket az erőforrásokat a digitalizálásra kell fordítanunk. Az európai trend az, hogy drasztikusan csökken a helyben olvasók száma, és ezzel együtt az új belépők is, mert az idősebbek még mindig bejárnak a vidéki könyvtárakba újságot olvasni, de a fiatalok csak könyvet kölcsönözni mennek be, s ahhoz az információhoz, amit korábban helyben olvasva szerezhetek meg, ma az interneten keresztül jutnak hozzá. Ez nem azt jelenti, hogy a könyvtárra nincs szükség, csak azt, hogy változik a könyvtár feladata. A könyvtárosok pedig egyre inkább nyitnak a közművelődés irányába, és olyan területekkel kezdtek el foglalkozni, ami eredendően nem az ő szakmájuk, hanem az Önöké. Elkezdtek olyan programokat szervezni, amelyek nem a könyvtárról vagy az olvasásról szólnak, nem az olvasók számát növelik, hanem a könyvtárba bemenő látogatók létszámát, hogy jó legyen a statisztikájuk. Ezek a programok pedig a közművelődés területéhez tartoznak.

Úgy vélem, ebben a helyzetben a két terület hatékony együttműködésére, együttgondolkodására van szükség. A mi dolgunk biztosítani annak a lehetőségét, hogy bárhol az országban minőségi kultúrával találkozjon az, akinek igénye van rá.

Ahogy a könyvtáraknak, úgy a múzeumoknak is változniuk kell. Az európai folyamatokat nézve azt látjuk, hogy a múzeumok is átalakulnak, kiállítási stratégiájuk és az arra épülő kiegészítő tevékenységük a közművelődés irányába mutat. Nem csak a múzeumpedagógiára gondolok. Ma-

gam is rendszeresen járok a gyerekeimmel múzeumokba, és azt tapasztaljuk, hogy ezek az intézmények kiegészítő programokat kínálva igyekeznek becsalogatni a látogatót, amiből viszont nem következik, hogy a betérő meg is nézi a kiállítást. Többször jártam például a Mezőgazdasági Múzeumban, és amíg a gyerekeim rajzoltak, azt figyeltem, hogy a betérő családok megnézik-e a foglalkozás mellett az állandó kiállítást is. Nos, azt állapítottam meg, hogy többnyire nem nézik meg. A közgyűjteményi terület ugyan érdekelt a statisztikai adatok javításában, csak hogy ez eredendően nem múzeumi, hanem közművelődési alapfeladat. Mi ehhez a közművelődési típusú munkához szeretnénk háttérrel adni azzal, hogy a Magyar Művelődési Intézetet nem pusztán átneveztük Nemzeti Közművelődési Intézetté, hanem a jogutód új feladatokat is kap, ezért lett a neve is Nemzeti Közművelődési és Közgyűjteményi Intézet, amely reményeink szerint képes lesz szakmai segítséget nyújtani a jövő könyvtárait és múzeumait működtető szakemberek számára. Mert ha jó közművelődési programokkal nem egészítjük ki a közgyűjteményeink alapfeladatait, akkor előbb-utóbb azzal szembesülhetünk, hogy a felnövekvő nemzedékek tagjai nagobbrészt elkerülik ezeket az intézményeket. Az így kialakuló kulturális deficit viszont komolyabb politikai deficit veszélyét hordozza magában, ezért kell arra törekednünk, hogy erős nemzeti kulturális identitással, komoly és független szellemi és anyagi egzisztenciával rendelkező polgárok legyenek többségben hazánkban, az ő „kinevelésükhöz” viszont elengedhetetlenül fontos a kulturális intézményrendszerünk megóvása és az új kihívásokra való felkészítése. Ezért arra kérek mindenkit: ne rivalist, hanem szövetségest lássunk egymásban. Gondolkodjunk közösségi művelődési terekben, és tegyük azzá a múzeumokat és a könyvtárakat is. Az intézetnek az is feladata lesz, hogy ezt az egymásrautaltságot ne csak a közművelődési, hanem a múzeumi, könyvtári szakemberekkel is megértesse. Az utóbbi fél évben több olyan helyen is megfordultam, ahol erős rivalizálást tapasztaltam a könyvtárosok és a művelődési ház vezetője között. Ez súlyos hiba. Egyre nyilvánvalóbb ugyanis az önkormányzatoknak az a törekvése,

hogy bizonyos intézményeket egybe-össervezenek, hogy egy helyen lás-sák el a könyvtári, a közművelődési, a múzeumi, sőt a sportfeladatokat is. Olyan állami művelődési központok is működnek, ahol az óvoda is része a közösségi művelődési feladatokat ellátó intézménynek. Ehhez az igényhez pedig szakemberképzés kell. A kollégáim kidolgoztak egy új szakképzési tervet – ennek beindításáról Hoffmann Rózsa államtitkár asszonnyal is beszéltem –, ami megoldaná ezt a problémát. Stratégiai kérdés, hogy legyen egy olyan közösségi művelődés szak, amely képes igazodni a változó feltételrendszerhez. Amely olyan tudással vértézi fel a jövő szakembereit, ami képessé teszi őket egy kistélepülésen könyvtári és egyéb feladatok ellátására. Egy ilyen településen ugyanis nincs pénz arra, hogy minden egyes feladat ellátására külön szakember legyen, ám ha például egy 3000 fős falu megkapja a művelődési háza és a könyvtára mellé a korábban a megyei múzeumi egység részét képező kis múzeumot is, azzal valamit kezdenie kell.

Végezetül hadd szóljak a készülő kézműves stratégiáról, amely reményeim szerint számos kérdésre választ ad. Nem véletlenül van egymás mellett, egy épületben a Hagyományok Háza és a Magyar Művelődési Intézet, hiszen a közösségi művelődés szakemberei számára a népművészeti közösségek meghatározó jelentőségűek. A Nemzeti Kulturális Alapnál is úgy alakítottuk ki a kuratóriumi rendszert, hogy a népművészet és a közművelődés egymás mellé kerüljön. Hiszen az Önök intézményei adnak otthont azoknak a közösségeknek, amelyek élővé teszik a népművészetet, az identitástudatunk markáns részét képező népi hagyományt. Ennek gazdasági vetülete is van: azokon a településeken, ahol kevés a munkalehetőség, segítenünk kell a kézműves foglalkozásokat, amelyek révén ki lehet egészíteni a jövedelmet. Nyilván illúzió, hogy sok népi kézműves meg tud élni kosárfonásból vagy nemezelésből. A feleségem is nemezel, és látom, hogy a különféle kisebb vásárokon mennyit vesznek meg ezekből a tárgyakkól. Ezzel együtt is igen értékes dolognak tartom, hogy valaki kézműves foglalkozással értelmet ad a szabadidejének, s közben valamennyi jövedelmet is termel. Várom, hogy a kézműves stratégiát meg tudjuk együtt vitatni.⁵

5 Időközben a Nemzeti Vidékstratégia részeként elkészült a népi kézművesség stratégiája, amit 2013. március 7-én a Hagyományok Házában V. Német Zsolt vidékfejlesztésért felelős államtitkár közösen mutatott be az utódom, Halász János kultúráért felelős államtitkár.